

UCHWAŁA Nr LXV/436/24
RADY POWIATU W MAKOWIE MAZOWIECKIM
z dnia 27 lutego 2024 r.

w sprawie uchwalenia „Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Makowskim na lata 2024-2026”.

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3a, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r., poz. 107) oraz z art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r., poz. 1426, z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się do realizacji „Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Makowskim na lata 2024-2026”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Makowie Mazowieckim.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY RADY

mgr Jolanta Włochowska

Załącznik

do Uchwały Nr LXV/436/24

Rady Powiatu w Makowie Mazowieckim

z dnia 27 lutego 2024 r.

PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE MAKOWSKIM NA LATA 2024 -2026

Spis treści

Wstęp	4
1.Podstawa prawna opracowania i realizacji powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej.	6
2.Zadania powiatu w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.....	6
3.Analiza potrzeb rodzin zastępczych w powiecie makowskim.	11
4. Diagnoza sytuacji rodzin w powiecie makowskim, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin przeżywających trudności w opiece i wychowaniu dzieci oraz ich potrzeb.....	12
5. Diagnoza systemu pieczy zastępczej w powiecie makowskim.	18
6. Usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej.	28
7. Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej	30
8.Plan ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.	30
9.Limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2024 - 2026	32
10.Cele i kierunki działań „Programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie makowskim na lata 2024 - 2026”.....	33
10.1. Cel główny programu.....	33
10.2 Cele szczegółowe programu	34
11.Beneficjenci programu.....	34
12. Koordynator programu	34
13.Współrealizatorzy celów programu.....	34
14.Źródła finansowania programu	35
15.Zadania do realizacji	35
15.1. Cel szczegółowy nr 1	35
15.2. Cel szczegółowy nr 2	37
15.3. Cel szczegółowy nr 3.....	38
15.4. Cel szczegółowy nr 4.....	39
15.5. Cel szczegółowy nr 5.....	40
15.6. Cel szczegółowy nr 6.....	42
16. Monitoring i ewaluacja programu.....	42

Wstęp

Wszelkie dostępne źródła informacji, jak również praktyka wskazują, że naturalnym środowiskiem dla wychowywania dziecka jest rodzina. Rodzice obowiązani są troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka, zapewnić mu odpowiednie warunki życia, umożliwić wszechstronny rozwój osobowości. Władza rodzicielska powinna być sprawowana tak, jak wymaga tego dobro dziecka. Zdarzają się jednak takie sytuacje, w których rodzice nie mogą zapewnić swojemu dziecku opieki i wychowania. Wówczas, zgodnie z art. 72 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 20 Konwencji o Prawach Dziecka, obowiązek zapewnienia dziecku opieki i wychowania spoczywa na władzy publicznej. Taka opieka nad dzieckiem organizowana oraz finansowana przez władze publiczne nosi nazwę pieczy zastępczej. Kluczowe unormowania prawne dotyczące organizowania i finansowania pieczy zastępczej oraz zasady usamodzielniania się wychowanków pieczy zawarte są w ustawie z dnia 9 czerwca 2021 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r., poz. 1426 z późn. zm.), zwanej w skrócie ustawą. W związku z tym, że umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej odbywa się, co do zasady, na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego, istotne przepisy w tym zakresie zawiera również Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Rolą systemu pieczy zastępczej (zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej) jest zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska respektującego jego prawa, między innymi prawo do powrotu do rodziny, utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, prawo do stabilnego środowiska wychowawczego w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia, kształcenia i rozwoju uzdolnień oraz pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Makowskim na lata 2024 - 2026 zawiera charakterystykę systemu pieczy zastępczej w powiecie makowskim, z uwzględnieniem dynamiki zmian w tym obszarze w latach 2020 - 2023. Sformułowane zostały w nim także cele i kierunki rozwoju lokalnego systemu pieczy zastępczej w kolejnych latach 2024 - 2026. U podstaw opracowania niniejszego Programu leży potrzeba rozwoju nowych i wsparcie istniejących form pieczy zastępczej na terenie powiatu makowskiego w celu zapewnienia dzieciom pozbawionym opieki rodziców naturalnych należytego zabezpieczenia w postaci pieczy zastępczej oraz organizowanie pomocy dla osób usamodzielnianych.

Podstawowe założenia programu koncentrują się wokół rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, specjalistycznego wsparcia dla rodzin zastępczych i ich podopiecznych oraz usamodzielnianych wychowanków.

W dokumencie tym odniesiono się również do planu ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz określono limit rodzin zastępczych zawodowych na kolejne trzy lata.

Przy określaniu obszarów problemowych oraz poszczególnych celów oparto się na danych pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu powiatu makowskiego oraz na danych pochodzących z zasobów własnych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Makowie Mazowieckim.

1. Podstawa prawna opracowania i realizacji powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej.

Podstawę prawną do opracowania i realizacji „Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Makowskim na lata 2024 - 2026” stanowi art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Koncepcja programu jest zgodna z kierunkami polityki prorodzinnej i założeniami „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Makowskim na lata 2019 - 2026”, przyjętej uchwałą nr XII/98/19 Rady Powiatu w Makowie Mazowieckim z dnia 28.11.2019 r. Dodatkowo nawiązuje do wypracowanych i obowiązujących standardów w zakresie pomocy dziecku i rodzinie w Polsce, w szczególności do „Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej Województwa Mazowieckiego na lata 2021 - 2025”, przyjętego uchwałą nr 781/232/21 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 25 maja 2021 r., którego celem strategicznym jest tworzenie i przywrócenie stabilnych warunków dla bezpiecznego funkcjonowania rodzin oraz rozwoju dzieci w wyniku wykorzystania innowacyjnego potencjału regionu.

Ze względu na fakt, że realizacja celów Programu jest procesem o charakterze wieloletnim, założenia niniejszego opracowania w znacznej części stanowią kontynuację kierunków rozwoju określonych we wcześniejszym „Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Makowskim na lata 2021 - 2023”, który wdrożony był do realizacji uchwałą nr XXVIII/199/21 Rady Powiatu w Makowie Mazowieckim z dnia 30 marca 2021 r.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Makowie Mazowieckim rokrocznie przygotowuje informację z realizacji tego programu i przedstawiało Radzie Powiatu w Makowie Mazowieckim przy okazji zdawania sprawozdania z działalności Jednostki.

Obecny Program realizowany będzie w okresie od dnia 01.01.2024 r. do dnia 31.12.2026 r.

2. Zadania powiatu w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 182 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zadania powiatu w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej wykonuje starosta za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Stosownie do wyżej przywołanej ustawy Starosta Makowski, zarządzeniem Nr 40/11 z dnia 27 grudnia 2011 r., na Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie makowskim wyznaczył Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Makowie Mazowieckim. Na tej jednostce organizacyjnej bezpośrednio spoczywa odpowiedzialność za wdrażanie i realizację zadań ustawowych związanych z systemem pieczy zastępczej w powiecie makowskim z wykorzystaniem istniejącego potencjału finansowego, kadrowego i infrastrukturalnego.

Katalog zadań własnych powiatu sformułowany został w art. 180 niniejszej ustawy i poza obowiązkiem opracowania i realizacją przedmiotowego programu obejmuje:

- 1) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 2) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 3) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 4) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- 5) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego;
- 6) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania: grup wsparcia, specjalistycznego poradnictwa;
- 7) wyznaczenie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- 8) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- 9) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
- 10) finansowanie:
 - a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu;
 - b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne;

- c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

- 11) sporządzanie sprawozdań rzeczowo - finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie.

Ponadto, zadaniem zleconym powiatu jest realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Starosta sprawuje zatem w systemie opieki zastępczej funkcje organizacyjne, wspierające, administracyjne i kontrolne.

W związku z pełnieniem przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Makowie Mazowieckim roli Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie makowskim, w strukturze organizacyjnej Jednostki zostały wyodrębnione dwie sekcje, które realizują większość zadań z zakresu pieczy zastępczej, tj.: Zespół ds. rodzinnej pieczy zastępczej oraz Sekcja ds. pomocy społecznej i świadczeń. W realizacji zadań powiatu, o których mowa wyżej wspiera je Sekcja poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej.

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należą szczególności:

- 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej,
- 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 4) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 5) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego,
- 6) współpraca ze środowiskiem lokalnym: ośrodkami pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi,

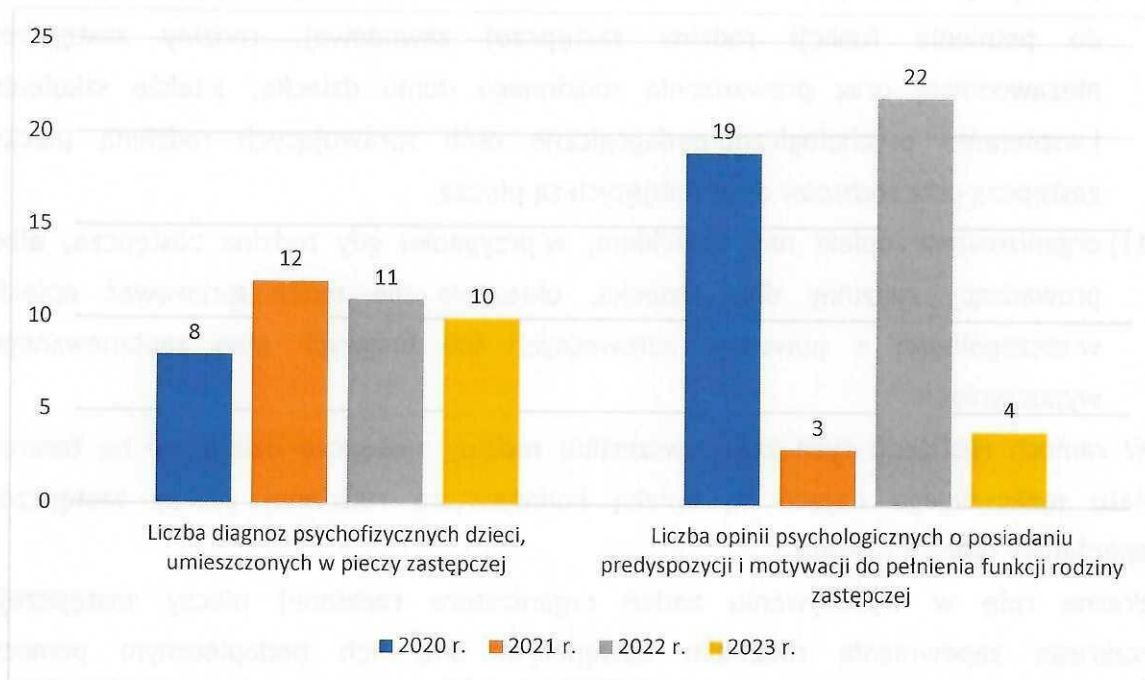
- 7) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego,
- 8) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej,
- 9) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
- 10) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczę,
- 11) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza, albo prowadzący rodzinny dom dziecka, okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

W ramach realizacji tych zadań wszystkie rodziny zastępcze działające na terenie powiatu makowskiego objęte są opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej lub specjalisty pracy z rodziną.

Ważną rolę w wykonywaniu zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, w zakresie zapewnienia rodzinom zastępczym oraz ich podopiecznym pomocy specjalistycznej, odgrywa Sekcja poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej, która oferuje rodzinom poradnictwo psychologiczno - pedagogiczne, ułatwiając w ten sposób realizowanie działań wychowawczych wobec podopiecznych. Poradnictwo to świadczone jest poprzez: diagnozowanie, psychoedukację, terapię indywidualną, interwencję kryzysową. Wsparcie udzielane dzieciom dotyczy następujących problemów psychologicznych: następstw zaburzeń więzi i traumy, zaburzeń rozwoju, następstw psychicznych stosowanej wobec dziecka przemocy fizycznej i psychicznej. Do zadań psychologa należy również przeprowadzenie diagnozy psychofizycznej dziecka, niezwłocznie po jego umieszczeniu w pieczy zastępczej, oraz sporządzenie opinii psychologicznej o posiadaniu przez osoby tworzące rodzinę predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Rodziny zastępcze zawodowe i niezawodowe są obowiązane do przedstawiania ww. opinii organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej, co dwa lata, a zatem do cyklicznego rediagnozowania.

Nadmienić należy, iż osobą uprawnioną do wydawania ww. opinii jest psycholog, który posiada co najmniej wykształcenie wyższe magisterskie na kierunku psychologia oraz 2-letnie doświadczenie w poradnictwie rodzinnym.

Wykres nr 1. Liczba diagnoz psychofizycznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz opinii psychologicznych o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, sporządzonych w latach 2020 - 2023.

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

Sekcja poradnictwa zapewnia również możliwość skorzystania z doradztwa rodzinnego i terapii rodzinnej oraz poradnictwa prawnego.

Tabela nr 1. Liczba porad prawnych udzielonych rodzinom zastępczym w latach 2020 - 2023.

Rok	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Liczba udzielonych porad prawnych	9	18	6	6

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

W sekcjach, które zajmują się realizacją zadań dotyczących pieczy zastępczej przewidziano siedmiu pracowników na pełnych etatach oraz dwóch pracowników (psycholog, prawnik) zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Tabela nr 2. Wykaz stanowisk pracy w Powiatowym Centrum pomocy Rodzinie w Makowie Mazowieckim w sekcjach realizujących zadania z zakresu pieczy zastępczej.

Zespół do spraw rodzinnej pieczy zastępczej	Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej (3 etaty, obecne zatrudnienie 2 etaty)
	Specjalista pracy z rodziną (1 etat, obecne zatrudnienie 0,75 etatu)
Sekcja ds. pomocy społecznej i świadczeń	Stanowisko ds. pomocy instytucjonalnej (1 etat)
	Stanowisko ds. świadczeń pieczy zastępczej (1 etat)
Sekcja poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej	Stanowisko ds. wsparcia rodziny w kryzysie (1 etat)
	Prawnik/radca prawny (0,25 etatu, obecne zatrudnienie 0,125 etatu)
	Psycholog (0,75 etatu, obecne zatrudnienie 0,5 etatu)

3. Analiza potrzeb rodzin zastępczych w powiecie makowskim.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej podzieliła zadania w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną pomiędzy samorząd gminny i powiatowy. Praca z rodziną biologiczną należy do zadań własnych gminy, a organizacja pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu. Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej ma być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny biologicznej w miejscu jej zamieszkania. Celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków do pomocy i wypracowania pozytywnych zmian w rodzinie biologicznej, aby dziecko mogło powrócić pod jej opiekę.

Schemat nr 1. Organizacja pieczy zastępczej w świetle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

4. Diagnoza sytuacji rodzin w powiecie makowskim, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin przeżywających trudności w opiece i wychowaniu dzieci oraz ich potrzeb.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej definiuje wsparcie rodziny jako zespół planowych działań, których celem jest przywrócenie rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zdolności do ich pełnienia, a system pieczy zastępczej jako zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Głównym organizatorem działań pomocowych dla rodzin w naturalnym ich środowisku są samorządy gminne, które w przeważającej mierze pracują z rodzinami biologicznymi w celu przywrócenia ich wydolności opiekuńczo - wychowawczych.

Na przestrzeni ostatnich kilku lat obserwuje się wyraźną tendencję spadkową dotyczącą liczby mieszkańców powiatu makowskiego. Dane z Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że w stosunku do 2021 r., liczba ludności powiatu makowskiego spadła o 1 972 osoby i w 2022 r. wynosiła 42 466 osób, z czego 50,2 % stanowiły kobiety - 21 334 osoby, a 49,8 % mężczyźni - 21 132 osób. Wyodrębnia się następujące grupy wiekowe mieszkańców:

- w wieku od 0 do 18 lat - 8 629 osób,
- w wieku produkcyjnym - 24 115 osób,
- w wieku poprodukcyjnym od 60 do 80 i więcej lat 9 722 osoby.

W celu dokonania głębszej diagnozy sytuacji rodzin biologicznych w powiecie makowskim w sierpniu 2023 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Makowie Mazowieckim zwróciło się do wszystkich ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu makowskiego z prośbą o wskazanie danych liczbowych oraz przekazanie informacji

odnoszących się do zadań realizowanych na terenie gmin na rzecz wsparcia rodziny i dziecka. Pozyskane z tych instytucji pomocowych dane ujęto w tabelach, diagramach oraz części opisowej rozdziału.

W powiecie makowskim funkcjonuje 10 ośrodków pomocy społecznej, wszystkie jednostki wykazały w 2023 r. zatrudnienie asystenta rodziny. Funkcja asystenta rodziny jest istotnym elementem systemu wspierania rodziny w środowisku. Asystent rodziny prowadzi pracę w miejscu zamieszkania rodziny lub w miejscu przez nią wskazanym.

Działa on na podstawie ustalonego z członkami rodziny planu pracy: od oceny wstępnej, przez układanie planu pracy z rodziną i jego realizację, po ocenę końcową. Dostosowuje pracę do możliwości i kontekstu życia rodziny, stosując małe kroki do przodu. Rodzina może zostać zobowiązana przez sąd do pracy z asystentem rodziny na mocy postanowienia sądu o ograniczeniu władzy rodzicielskiej. Współpraca ta może mieć również charakter dobrowolny, kiedy rodzina sama zgłasza się do podmiotu organizującego pracę z rodziną w swojej gminie.

Informacje uzyskane z ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu makowskiego wskazują, że do głównych przyczyn dysfunkcyjności rodzin, z którymi współpracują asystenci rodziny, należy zaliczyć: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm, przemoc w rodzinie, bezrobocie, niedojrzałość psychiczną, emocjonalną i społeczną, niepełnosprawność, niezaradność życiową, ubóstwo, zaniedbania spowodowane konfliktem małżeńskim i choroby psychiczne. Zaś bezpośrednią przyczyną umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej zawsze było zagrożenie życia i zdrowia dziecka wynikające z uzależnienia rodziców naturalnych, przemocy domowej oraz ich niewydolności w realizowaniu podstawowych obowiązków domowych i rodzicielskich.

Poniższa tabela przedstawia sytuację powiatu makowskiego w kontekście zatrudnionych asystentów oraz rodzin objętych ich opieką.

Tabela nr 3. Sytuacja powiatu makowskiego w kontekście zatrudnionych asystentów oraz rodzin objętych ich opieką.

Lp.	Nazwa gminy	Liczba zatrudnionych asystentów	Liczba rodzin objętych asystenturą	Liczba rodzin zobowiązanych przez Sąd Rodzinny do pracy z asystentem rodziny	Liczba rodzin zagrożonych odebraniem dzieci	Liczba dzieci, które trafiły do pieczy zastępczej, pomimo pomocy asystenta rodziny
Rok 2020						
1.	Maków Mazowiecki	1	14	0	4	3
2.	Czerwonka	1	10	0	0	0

3.	Karniewo	1	0	0	0	0
4.	Krasnosielc	1	6	0	0	0
5.	Młynarze	0	0	0	0	0
6.	Płoniawy - Bramura	1	9	0	0	0
7.	Różan	1	12	2	3	0
8.	Rzewnie	1	4	0	0	0
9.	Sypniewo	1	8	0	0	0
10.	Szelków	1	6	0	2	2
Razem		9	69	2	9	5
Rok 2021						
1.	Maków Mazowiecki	1	16	0	3	1
2.	Czerwonka	1	13	0	0	0
3.	Karniewo	1	0	0	0	0
4.	Krasnosielc	1	7	0	0	0
5.	Młynarze	1	1	0	0	0
6.	Płoniawy - Bramura	1	5	0	1	5
7.	Różan	1	15	3	3	6
8.	Rzewnie	1	4	0	0	0
9.	Sypniewo	1	9	0	1	0
10.	Szelków	1	6	0	2	0
Razem		10	76	3	10	12
Rok 2022						
1.	Maków Mazowiecki	1	17	0	5	3
2.	Czerwonka	1	4	0	0	0
3.	Karniewo	1	0	0	0	0
4.	Krasnosielc	1	9	0	0	0
5.	Młynarze	1	1	0	0	0
6.	Płoniawy - Bramura	1	8	0	1	0
7.	Różan	1	13	2	3	8
8.	Rzewnie	1	4	1	0	0
9.	Sypniewo	1	8	0	1	0
10.	Szelków	1	7	0	1	0
Razem		10	71	3	11	11
Do dnia 31.07.2023						
1.	Maków Mazowiecki	1	10	0	5	0
2.	Czerwonka	1	4	0	0	0
3.	Karniewo	1	5	0	0	0
4.	Krasnosielc	1	7	0	0	0
5.	Młynarze	1	1	0	0	0
6.	Płoniawy - Bramura	1	7	0	1	1
7.	Różan	1	11	0	3	9
8.	Rzewnie	1	6	1	0	1
9.	Sypniewo	1	6	1	1	0

10	Szelków	1	6	0	1	2
Razem		10	63	2	11	13

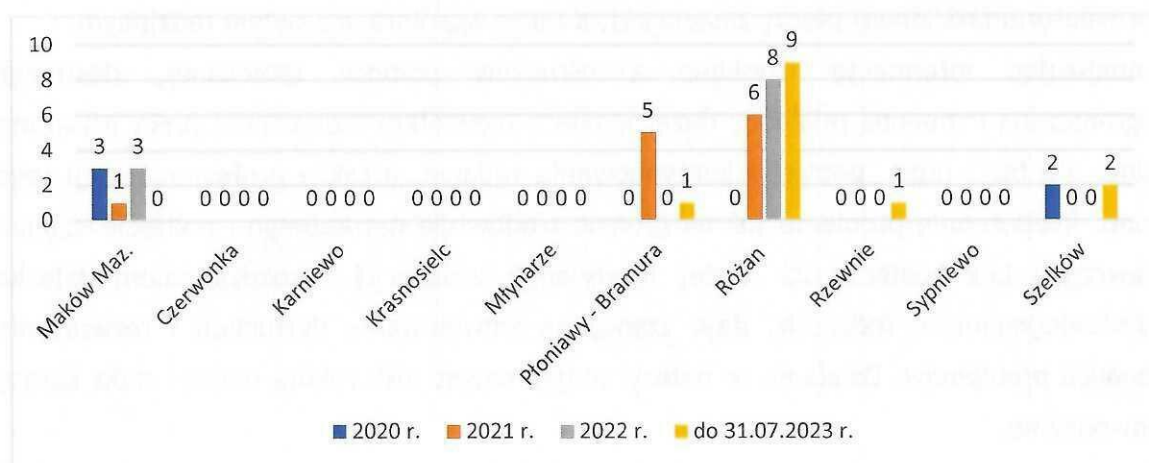
Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz., na podstawie danych z gmin powiatu makowskiego

Dane liczbowe przekazane przez ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu makowskiego obrazują liczbę rodzin objętych pomocą asystenta rodziny w latach 2020 -2023, klasującą się w przedziale 63-76 rodzin rocznie. W rozpatrywanym okresie najwięcej rodzin objęto wsparciem w 2021 r.

Ogółem w latach 2020 - do 31 lipca 2023 r. z usług asystenta rodziny skorzystało 279 rodzin, w tym 10 (tj. 3,7 %) zobowiązanych przez sąd do współpracy z asystentem rodziny. Jak wykazano, działania podejmowane przez asystenta polegały przede wszystkim na opracowaniu, wspólnie z osobami zainteresowanymi, katalogu możliwych do uzyskania form wsparcia oraz występowaniu w ich imieniu, w celu skorzystania przez nich z należnej im pomocy.

Pomimo pomocy asystentów rodziny w okresie tym 41 rodzin zagrożonych było odebraniem dzieci, co stanowiło 14,7% wszystkich rodzin objętych opieką asystentów. W praktyce oznacza to, że praca z rodzinami dysfunkcyjnymi jest bardzo trudna i nie zawsze przynosi zamierzone efekty w dążeniu do osiągnięcia podstawowego poziomu stabilności życiowej, umożliwiającej rodzinie wychowywanie dzieci. Zdarza się, że rodziny zagrożone nie wywiązują się z zaplanowanych zadań lub nawet odmawiają współpracy z pracownikiem OPS i pomimo uzgodnień nie podejmują działań naprawczych oraz trwają w uzależnieniach. W takiej sytuacji może dojść, mimo wszystko, do czasowego umieszczenia dzieci poza rodziną biologiczną.

Wykres nr 2. Liczba dzieci, które trafiły do pieczy zastępczej pomimo pomocy asystenta rodziny.

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz., na podstawie danych z gmin powiatu makowskiego

Powyższy wykres ukazuje, że w latach 2020-2023 (do 31.07.2023 r.), z rodzin biologicznych zostało odebranych i umieszczonych w pieczy zastępczej 41 dzieci. W stosunku do lat 2017-2019 oznacza to wzrost liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej o 272,72 % (w latach 2017-2019 było to 11 dzieci).

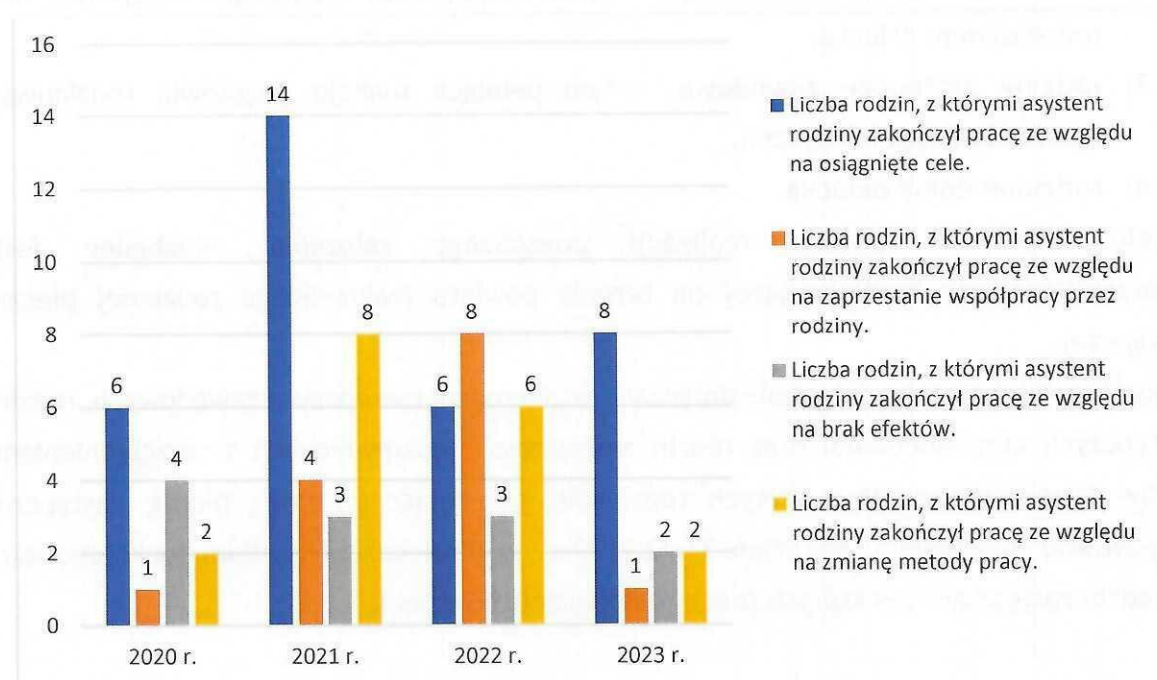
Na wyższe statystyki z ostatnich trzech lat dotyczące liczby dzieci, które trafiły do pieczy zastępczej, mogła mieć wpływ sytuacja epidemiologiczna związana z pandemią COVID-19 w 2020 r. Izolacja społeczna, zmniejszenie migracji ludności oraz ograniczenie działalności jednostek organizujących oraz kontrolujących system opieki społecznej przyczyniły się, z jednej strony, do zmniejszenia ingerencji służb publicznych w życie rodzin, co skutkowało mniejszą liczbą zgłoszeń nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodzin i zmniejszeniem napływu dzieci do pieczy zastępczej, z drugiej zaś, nawarstwiło problemy rodzin przeżywających trudności, co doprowadziło do eskalacji problemów w późniejszym czasie i wzrostu umieszczeń w pieczy zastępczej w latach 2020-2023. Kolejnym czynnikiem, który bezpośrednio wpływał na liczbę umieszczeń, była długotrwała, niekiedy przedłużająca się współpraca asystentów z rodzinami biologicznymi. Z uwagi na zmienność problemów rodzin objętych asystenturą, a przede wszystkim ich obawy i niechęć do zmiany, a także brak motywacji do współpracy, osiągnięcie celów pomocowych stanowi duże wyzwanie dla asystentów. Skomplikowana i niejednokrotnie wyjątkowo złożona sytuacja rodzin skłania podmioty pracujące z rodziną do wydłużania okresu pracy asystenta rodziny. Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną w omawianym okresie wynosił średnio 2-3 lata i warunkowany był potrzebami i możliwościami rodziny. Czas współpracy nie zawsze przekładał się na konstruktywne zmiany w funkcjonowaniu rodzin, niekiedy przedłużał jedynie podjęcie formalnych kroków związanych z umieszczeniem dziecka/dzieci w pieczy zastępczej.

Należy ponadto zaznaczyć, że pomimo pobytu dziecka w pieczy zastępczej, praca asystenta z rodziną jest nadal kontynuowana. Wówczas zadaniem asystenta staje się nie tylko praca z rodziną w miejscu zamieszkania, ale również współpraca z rodziną zastępczą i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, a także współpraca z sądem rodzinnym.

Analizując informacje uzyskane z ośrodków pomocy społecznej, dostrzega się ograniczoną i zmienną (niekiedy dużą, niekiedy niewielką) skuteczność pracy asystenta rodziny, ale też i dużą potrzebę kontynuowania zadania, a także profesjonalizacji tego zawodu. Rozpoznanie problemu już na gruncie środowiska naturalnego i podjęcie działań naprawczych bez konieczności nagłej interwencji związanej z rozdzieleniem dziecka od dysfunkcyjnych rodziców, daje szansę na zniwelowanie dysfunkcji i rozwiązanie rodzinnych problemów. Działania te należy podjąć nawet jeśli rokuje niezbyt dużą szansę na powodzenie.

Poniższy wykres przedstawia liczbę rodzin, z którymi w okresie od 2020 r. do 31.07.2023 r. zakończono pracę z uwzględnieniem przyczyn jej zakończenia.

Wykres nr 4. Powody zakończenia pracy z rodzinami przez asystentów rodziny w okresie od 2020 r. do 31.07.2023 r.

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz., na podstawie danych z gmin powiatu makowskiego

Z przedstawionych przez ośrodki pomocy społecznej danych wynika, że spośród 279 rodzin, z którymi asystenci rodzin prowadzili pracę, w omawianym okresie, dla 78 rodzin (co stanowi 30 % ogółu) współpraca ta zakończyła się, w tym: w 34 przypadkach z powodu osiągniętych celów, w 14 w związku z zaprzestaniem współpracy przez rodziny, w 12 ze względu na brak efektu oraz w 18 ze względu na zmianę metody pracy.

Trzeba jednak podkreślić, iż praca asystenta to słuszny i niezbędny pierwszy krok w udzielaniu wsparcia dla rodzin przeżywających trudności we właściwym wypełnianiu obowiązków względem dziecka, niezależnie od dalszego rozwoju oferowanej pomocy i realizacji planu pracy przez rodzinę.

5. Diagnoza systemu pieczy zastępczej w powiecie makowskim.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa podstawową formą pieczy zastępczej jest piecza rodzinna, w której dzieci powinny mieć zapewnioną opiekę i wychowanie jak najbardziej zbliżone do naturalnego środowiska wychowawczego. Ustawodawca zakłada

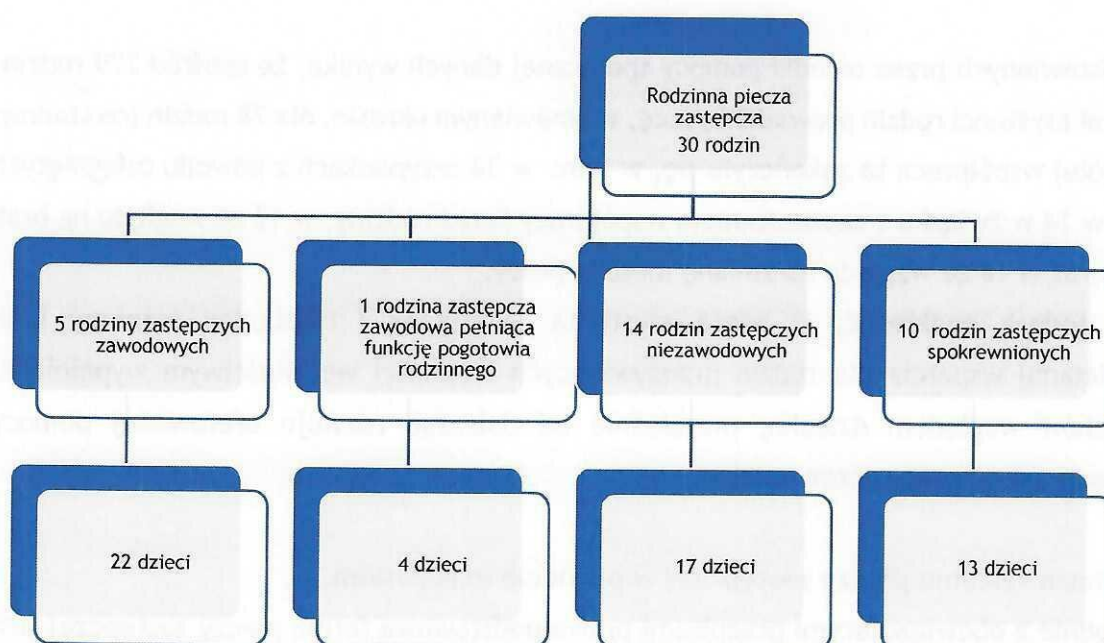
rozwój rodzinnej pieczy zastępczej w miejsce pieczy instytucjonalnej. Zgodnie z tym założeniem, wszystkie dzieci do 10 roku życia, które nie mogą pozostawać w rodzinach biologicznych, winny być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W myśl postanowień ustawy formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) **rodziny zastępcze spokrewnione**, które stanowią wstępni (dziadkowie) lub rodzeństwo dziecka,
- 2) **rodziny zastępcze niezawodowe** - które tworzą osoby nie będące wstępnymi, ani rodzeństwem dziecka,
- 3) **rodziny zastępcze zawodowe**, w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowe specjalistyczne,
- 4) **rodzinne domy dziecka**.

W celu określenia sposobu realizacji powyższego założenia, niezbędne jest scharakteryzowanie funkcjonującej na terenie powiatu makowskiego rodzinnej pieczy zastępczej.

W poniższym schemacie ujęto dane dotyczące liczby rodzin zastępczych zawodowych, rodzin zastępczych niezawodowych oraz rodzin zastępczych spokrewnionych z uwzględnieniem liczby dzieci przebywający w tych rodzinach, obrazujące rodzinną pieczę zastępczą w powiecie makowskim. Na dzień 31.12.2023 r. w powiecie makowskim funkcjonowało 30 rodzin zastępczych, w których przebywało łącznie 56 dzieci.

Schemat nr 2. Struktura rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie makowskim, stan na dzień 31.12.2023 r.

Źródło: Opracowania własne PCPR

Rodzina zastępcza to jedna z form opieki nad dziećmi, które nie mają właściwej opieki rodziców naturalnych. W takiej rodzinie umieszcza się dziecko, którego rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich albo władza rodzicielska została im czasowo ograniczona. Rodzina zastępcza zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie w atmosferze poszanowania jego godności i poczucia wartości, przy jednoczesnym zaspokajaniu jego potrzeb bytowych, rozwojowych, psychospołecznych oraz emocjonalnych. Ważnymi aspektami wychowania w rodzinie zastępczej są: zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa i realizacja jego indywidualnych potrzeb. Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej muszą przejść odpowiednie szkolenie i otrzymać zaświadczenie o uzyskaniu kwalifikacji. Spełnienie tego warunku nie jest konieczne w przypadku rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem. Powinny one jednak mieć pozytywną opinię organizatora rodzinnej pieczy zastępczej dotyczącą spełniania warunków formalnych oraz zapewniania dziecku odpowiednich warunków bytowych i mieszkaniowych.

Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu makowskiego, jak i dzieci przebywających w pieczy zastępczej, jest zmienna. W poniższej tabeli przedstawiono sytuację systemu rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie makowskim na przestrzeni ostatnich czterech lat.

Tabela nr 4. Rodziny zastępcze funkcjonujące na terenie powiatu makowskiego w latach od 2020 r. do 2023 r. wraz z liczbą umieszczonych w nich dzieci.

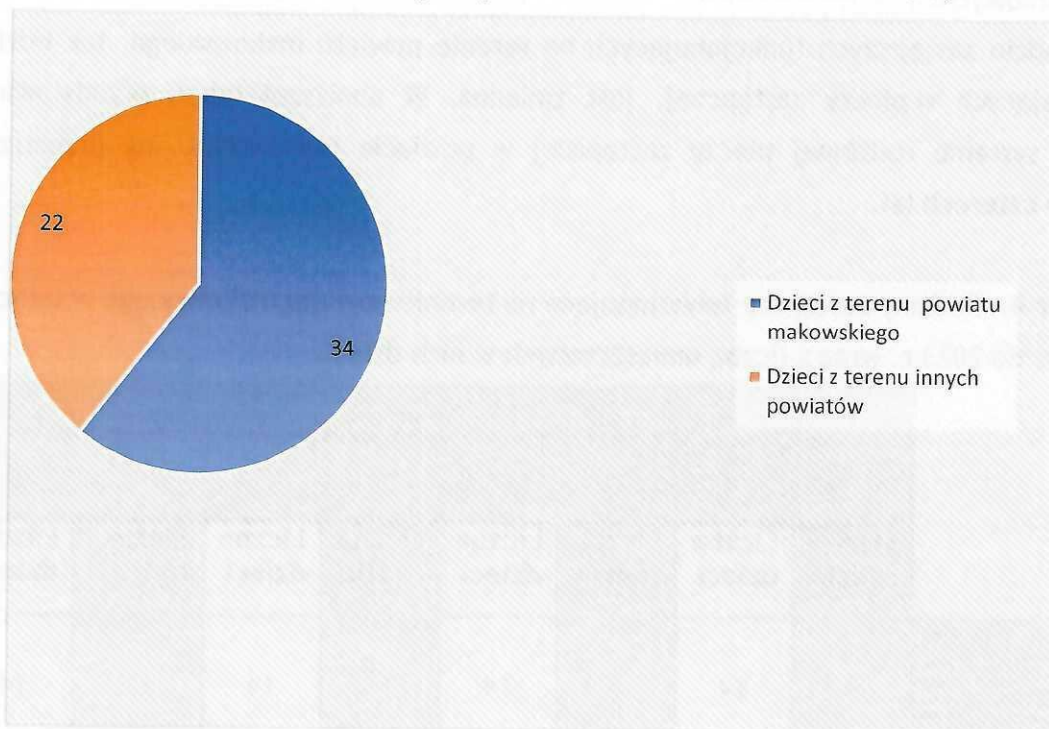
	2020 r.		2021 r.		2022 r.		2023 r.	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Spokrewnione	9	14	9	14	11	14	11	14
Niezawodowe	18	26	19	27	17	22	17	23
Zawodowe	4	15	5	23	1	22	5	22
Pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	1	7	1	8	5	10	1	8

Rodzinny dom dziecka	1	8	1	5	-	-	-	-
ogółem	33	70	35	77	34	68	34	67

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

W całym 2023 r. w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu makowskiego przebywało 67 dzieci, natomiast na dzień 31.12.2023 r. w pieczy zastępczej przebywało 56 dzieci, w tym 34 dzieci pochodzących z terenu naszego powiatu.

Diagram nr 1. Rozkład dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie powiatu makowskiego, ze względu na miejsce pochodzenia - stan na 31.12.2023 r.

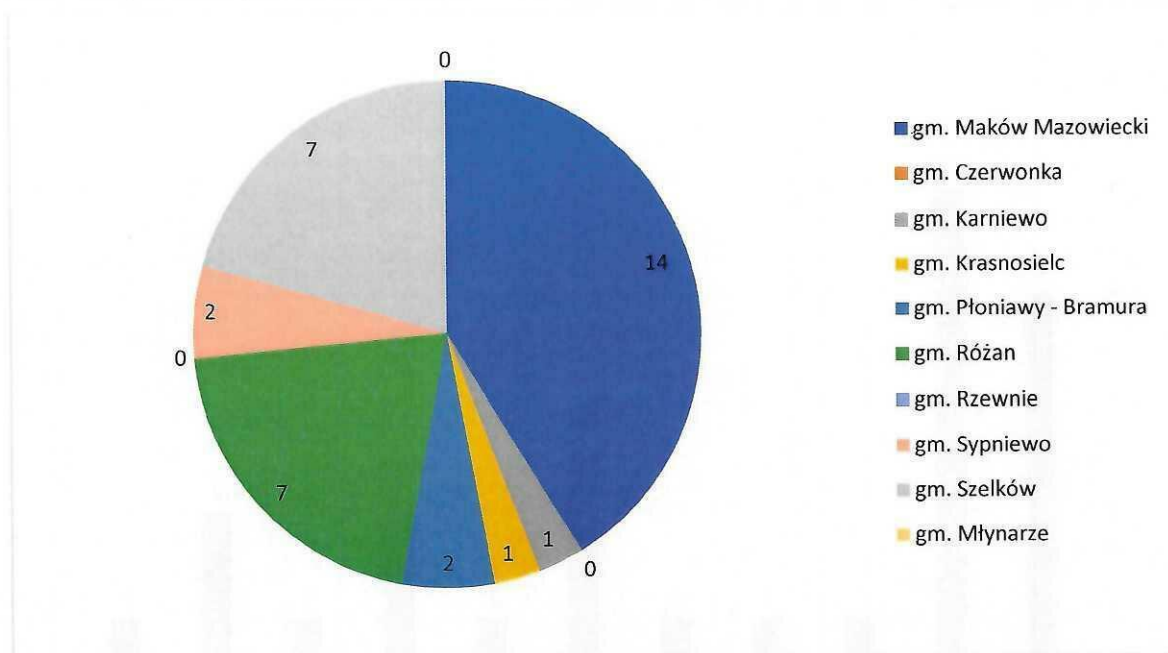

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

W 2023 r. w rodzinach zastępczych funkcjonujących w powiecie makowskim umieszczono 11 dzieci, w tym 1 z terenu innego powiatu (olsztyński).

Diagram poniżej przedstawia liczbę dzieci pochodzących z gmin powiatu makowskiego, przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na naszym terenie (stan na dzień 31.12.2023 r.).

Diagram nr 2. Liczba dzieci pochodzących z gmin powiatu makowskiego umieszczonych w rodzinach zastępczych na naszym terenie - stan na dzień 31.12.2023 r.

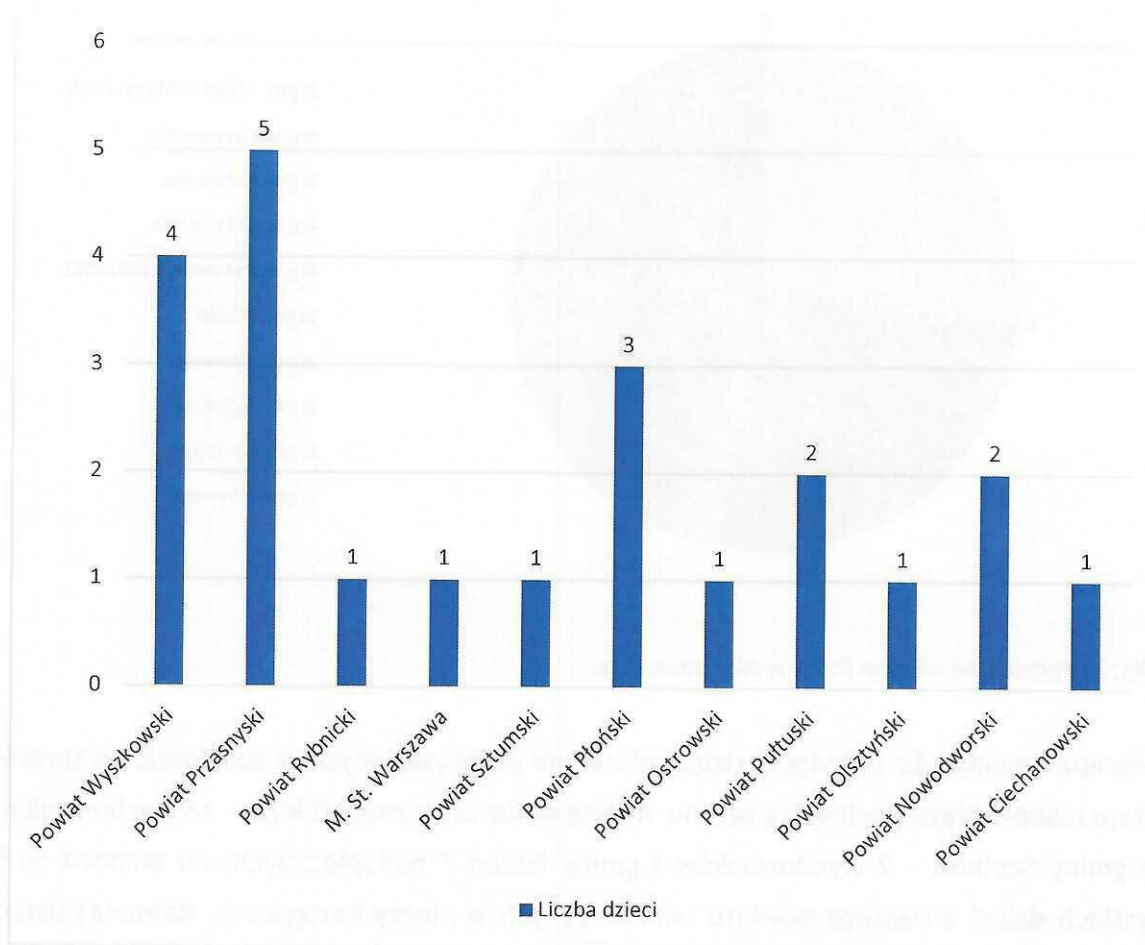

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

Z diagramu wynika, że najwięcej dzieci aktualnie przebywających w rodzinach na terenie powiatu makowskiego pochodzi z terenu miasta Makowa Mazowieckiego - 14 wychowanków oraz gminy Szeków - 7 wychowanków i gminy Różan 7 podopiecznych, co stanowi 50 % wszystkich dzieci z naszego powiatu umieszczonych w pieczy zastępczej. Najmniej dzieci pochodzi z gmin: Sypniewo - 2 dzieci, Płoniawy Bramura - 2 dzieci, Karniewo - 1 dziecko, Krasnosielc - 1 dziecko oraz Czerwonka - 0, Rzewnie - 0, Młynarze - 0. Powyższa sytuacja ulega corocznym zmianom w zależności od zmiany sytuacji prawnej dzieci umieszczonych w pieczy oraz ewentualnych zmian zachodzących w rodzinach biologicznych objętych pomocą asystenta rodziny w poszczególnych gminach.

Powiat Makowski przyjmuje także do swoich rodzin zastępczych dzieci pochodzące z innych powiatów w większości umieszczone odgórnie przez właściwe Sądy. Zgodnie z art. 191 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tego typu procedura wymaga zawarcia stosownego porozumienia między starostami właściwych powiatów. Na podstawie tych porozumień na dzień 31.12.2023 r. w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu makowskiego przebywało 21 wychowanków pochodzących z innych powiatów oraz jedna wychowanka umieszczona w pieczy przed dniem 01.01.2004 r. (w tamtym czasie obowiązywały inne regulacje prawne - nie zawierano porozumień).

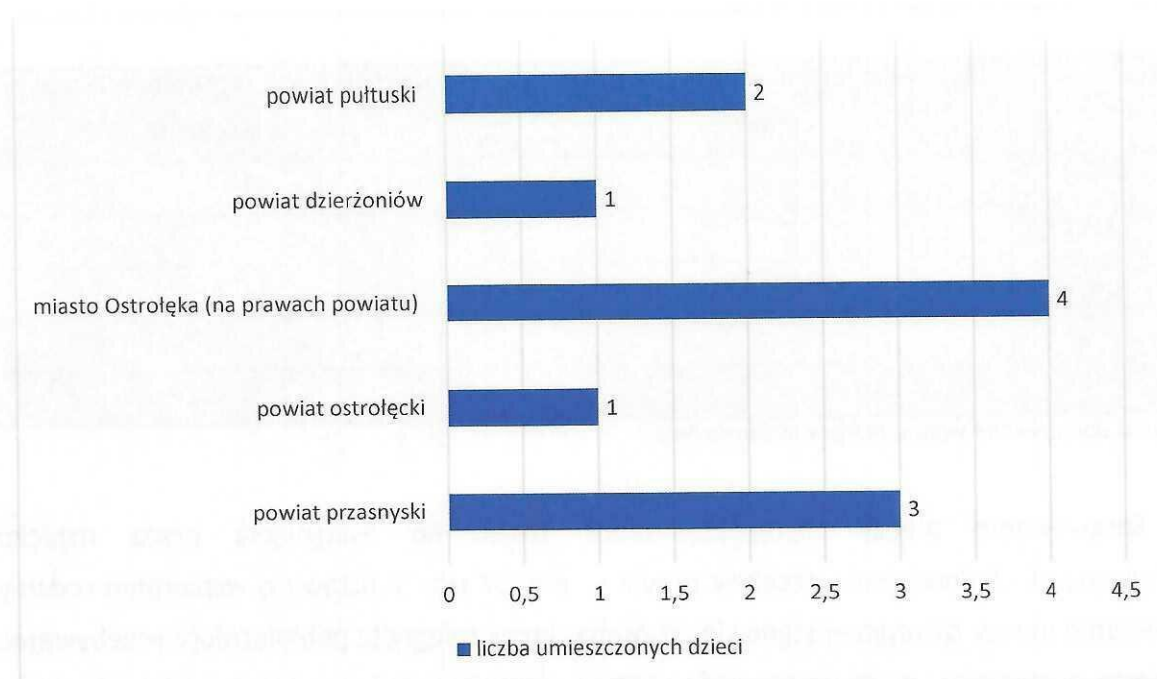
Wykres nr 6. Liczba dzieci i pełnoletnich wychowanków pochodzących z innych powiatów, przebywających w rodzinnych formach opieki zastępczej na terenie powiatu makowskiego.

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

Ponadto, dzieci pochodzące z terenu naszego powiatu przebywają w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów, zarówno w rodzinnej jak i instytucjonalnej. Na dzień 31.12.2023 r. - 11 dzieci z terenu powiatu makowskiego przebywało w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów, w tym 1 dziecko w rodzinie zastępczej zawodowej funkcjonującej w powiecie ostrołęckim i 1 dziecko w instytucjonalnej pieczy zastępczej (w placówce opiekuńczo wychowawczej w Ostrołęce, nad działalnością której nadzór sprawuje Prezydent Miasta Ostrołęka).

Wykres nr 7. Liczba dzieci i pełnoletnich wychowanków z terenu powiatu makowskiego przebywających w pieczy zastępczej na terenie innych powiatów (stan na dzień 31.12.2023 r.)

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

Pieczą zastępczą nad dzieckiem, co do zasady, powinna trwać do stwierdzenia ustania przyczyny umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka. Wtedy organizator rodzinnej pieczy zastępczej informuje właściwy sąd o możliwości powrotu dziecka do jego rodziny naturalnej, załączając opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną i opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W przypadku nie stwierdzenia ustania przyczyny umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, organizator rodzinnej pieczy zastępczej zobowiązany jest złożyć do właściwego sądu wniosek wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka, celem uregulowania jego sytuacji prawnej. Do wniosku organizator rodzinnej pieczy zastępczej powinien dołączyć w szczególności opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną i opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej każdorazowo po otrzymaniu informacji o uregulowanej sytuacji prawnej dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej kompletują niezbędną dokumentację i zgłaszają dzieci do Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie, Oddziału Zamiejscowego w Ciechanowie, w związku z zasadnością wszczęcia procedur adopcyjnych.

Tabela nr 5. Liczba dzieci z uregulowaną sytuacją prawną, zgłoszonych do Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie, Oddziału Zamiejscowego w Ciechanowie oraz liczba dzieci przysposobionych przez rodziny adopcyjne w latach 2020 -2023.

Rok	Liczba dzieci z uregulowaną sytuacją prawną	Liczba dzieci przysposobionych przez rodziny adopcyjne
2020	3	1
2021	1	1
2022	5	3
2023	4	2
Razem	13	7

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

Sprawowanie pieczy zastępczej może trwać do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności. Jednocześnie przepisy prawa - art. 37 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowią, iż osoba, która osiągnęła pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej, może przebywać w dotychczasowej rodzinie zastępczej lub placówce pod warunkiem wyrażenia zgody przez rodzinę zastępczą lub dyrektora placówki na pobyt, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia, jeżeli jednocześnie:

- uczy się w szkole lub w uczelni,
- uczy się u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego,
- uczy się na kursach, jeżeli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia,
- legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

System pieczy zastępczej funkcjonujący na terenie powiatu makowskiego objęty jest finansowym wsparciem ze środków Powiatu, udzielanym przez PCPR w Makowie Maz. Poniższa tabela przedstawia finansowanie pieczy zastępczej w latach 2020-2023, w oparciu o decyzje administracyjne wydane przez Sekcję ds. świadczeń.

Tabela nr 6. Nakłady finansowe ponoszone w latach 2020-2023 na system pieczy zastępczej funkcjonujący w powiecie makowskim.

Lp.	Rodzaje świadczeń	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
1	Świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka	660 994	688 190	736 549	802 814
2	Dodatek z tytułu niepełnosprawności dziecka	17 370	13 088	24 949	30 539
3	Dofinansowanie wypożyczynku poza miejscem zamieszkania dziecka	0	5 250	7 224	8 700
4	Świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka	3 896	6 489	7 000	7 762
5	Świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki	0	0	0	0
6	Środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego	25 188	25 816	34 184	45 902
7	Dofinansowanie do remontu domu/mieszkania	2 000	5 300	2 500	5 000
	Razem:	709 448	744 133	812 406	900 717

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz., na podstawie wydanych decyzji administracyjnych

Przedstawione w powyższej tabeli koszty, ponoszone na podstawie obowiązujących regulacji prawnych, podlegają odpowiedniej refundacji przez powiaty i gminy, z których pochodzą dzieci umieszczone w pieczy zastępczej.

Zgodnie z zapisami ustawy, w ponoszeniu wydatków na utrzymanie dzieci w pieczy zastępczej w części partycypują gminy, z których pochodzą dzieci umieszczone w pieczy zastępczej (w pierwszym roku - 10%, w drugim - 30%, a w trzecim i następnym - 50%) oraz odpowiednio powiaty, w przypadku, gdy umieszczane są dzieci z terenu tych powiatów,

w oparciu o zawarte porozumienia pomiędzy Powiatem Makowskim, a Powiatem, z którego umieszczane jest dziecko.

Zwroty kosztów utrzymania dzieci w pieczy zastępczej funkcjonującej w powiecie makowskim, w latach 2020-2023, w rozbiciu na poszczególne Gminy i Powiaty przedstawiają tabele nr 7 i nr 8.

Tabela nr 7 . Wydatki ponoszone przez gminy powiatu makowskiego w latach 2020-2023 na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej

Lp.	Gmina	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
1	m. Maków Maz.	33 927	31 651	46 632	83 282
2	Czerwonka	12 164	17 411	5 537	-
3	Karniewo	11 807	14 511	14 698	17 226
4	Płoniawy-Bramura	12 624	20 841	18 750	17 687
5	Szelków	7 010	6 581	7 214	13 223
6	Sypniewo	28 340	100 391	124 876	115 288
7	Krasnosielc	15 151	13 600	21 455	26 285
8	Rzewnie	-	-	-	3 325
9	Różan	-	2 256	24 328	78 976
	Razem:	121 023	207 242	263 490	355 292

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

Tabela nr 8. Zwrot kosztów w latach 2020-2023 przez inne powiaty na dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych na terenie powiatu makowskiego

Lp.	Powiat	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
1	Wyszkowski	12 624	49 052	36 900	40 872
2	Przasnyski	65 269	68 837	71 617	85 289
3	Myślenicki	12 777	4 785	-	-
4	m.st. Warszawa	13 938	17 754	13 978	15 472
5	Sztumski	12 624	13 177	13 978	15 472
6	Płoński	56 305	60 823	41 745	52 993
7	Zambrowski	12 624	13 177	9 222	-
8	Grodziski	14 076	14 177	12 860	61
9	Nowodworski	25 248	27 979	33 866	35 081
10	Ostrowski	21 040	13 177	13 978	15 472
11	Pułtuski	25 248	32 530	28 780	31 944
13	Działdowski	-	-	11 680	7 036
14	m. Rybnik	-	-	-	11 212
15	m. Olsztyn	-	-	-	9 578
	Razem:	271 773	315 468	288 604	320 482

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

Ponadto Powiat Makowski jest zobowiązany ponosić koszty utrzymania dzieci, pochodzących z naszego powiatu, umieszczonych w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonujących w innych powiatach. W takich przypadkach również zawierane są stosowne porozumienia. Wydatki na ten cel w latach 2020-2023 obrazuje tabela nr 9.

Tabela nr 9. Koszty utrzymania dzieci, pochodzących z terenu powiatu makowskiego, umieszczonych na terenach innych powiatów, w latach 2020-2023.

Lp.	Powiat	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
1	Wyszkowski	25 248	26 354	28 908	14 453
2	Przasnyski	16 306	26 354	38 074	65 943
3	Ostrołęcki	34 932	37 670	40 707	34 520
4	m. st. Warszawa	12 624	13 627	13 978	7 261
5	m. Szczecin	8 328	7 225	-	-
6	m. Ostrołęka	-	-	-	30 603
7	Dzierżoniowski	-	-	-	13 409
8	Pułtowski	-	-	-	162 012
9	Ostrołęcki (placówka)	-	-	174 528	143 112
	Razem:	97 438	111 230	296 195	471 313

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

6. Usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej.

Proces usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej rozpoczyna się co najmniej rok przed ukończeniem przez nich pełnoletności. Osoba usamodzielniana podejmuje wówczas decyzję o wyborze opiekuna usamodzielnienia. Ponadto, co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem pełnoletności, osoba usamodzielniana w obecności opiekuna usamodzielnienia i pracownika PCPR, sporządza Indywidualny Program Usamodzielnienia, który pozwala zaplanować jej dalszą drogę życiową w obszarach dotyczących:

- uzyskania wykształcenia i kwalifikacji zawodowych,
- poprawy warunków mieszkaniowych
- aktywności zawodowej.

Osobom opuszczającym, po osiągnięciu pełnoletności rodzinę zastępczą lub placówkę opiekuńczo - wychowawczą, przysługuje pomoc na usamodzielnienie.

W ustawie wyróżniono następujące formy pomocy dla ww. kategorii osób:

1) pomoc na:

- a) kontynuowanie nauki,
- b) usamodzielnienie,
- c) zagospodarowanie;

2) pomoc w uzyskaniu:

- a) odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- b) zatrudnienia;

3) pomoc prawna i psychologiczna.

Powyższa pomoc może mieć zatem charakter pieniężny (przyznanie świadczenia pieniężnego) lub niepieniężny (pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie,

w formie rzeczowej, pomoc prawna i psychologiczna). Dodatkową formą pomocy dla osób usamodzielnianych, zapewnianą przez powiat, jest udzielanie wsparcia w procesie usamodzielnienia przez koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Tabele zamieszczone poniżej ukazują formy wsparcia, z jakich korzystali pełnoletni wychowankowie rodzin zastępczych w powiecie makowskim w latach 2020 - 2023 oraz wysokość środków wydatkowanych na udzielenie pomocy.

Tabela nr 10. Liczba osób usamodzielnianych korzystających w powiecie makowskim z oferowanych form wsparcia w latach 2020- 2023.

Lata	Formy pomocy		
	Kontynuowanie nauki	Zagospodarowanie	Usamodzielnienie
2020	6	2	2
2021	6	3	2
2022	6	2	2
2023	5	3	3

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz.

Tabela nr 11. Nakłady finansowe ponoszone w latach 2020-2023 przez Powiat Makowski na usamodzielnionych wychowanków opuszczających pieczę zastępczą

Lp.	Rodzaje świadczeń	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
1	Pomoc na kontynuowanie nauki	33 376	31 592	34 105	30 287
2	Pomoc na usamodzielnienie	10 409	13 878	11 379	21 293
3	Pomoc na zagospodarowanie	3 154	4 731	3 477	8 155
	Razem	46 939	50 201	48 961	59 735

Źródło: opracowanie własne PCPR w Makowie Maz., na podstawie wydanych decyzji administracyjnych

Powiat, z którego pochodzi wychowanek finansuje pomoc na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie, natomiast powiat, na terenie którego osiedla się osoba z zamiarem rozpoczęcia samodzielnego życia wypłaca pomoc na zagospodarowanie.

7. Plan rozwoju rodzinnej pielczy zastępczej

Plan rozwoju rodzinnej pielczy zastępczej w powiecie makowskim obejmuje realizację zadań wpisujących się w cele szczegółowe niniejszego Programu związane z promowaniem rodzicielstwa zastępczego oraz wspieraniem rozwoju systemu rodzinnej pielczy zastępczej, uzupełnionego z konieczności o pielczę instytucjonalną. Biorąc pod uwagę nadrzędną wartość rodzinnej pielczy zastępczej i jej znaczenie dla kierunku rozwoju polityki społecznej, większość inicjatyw zawartych w Programie dotyczy właśnie tego obszaru.

Jedną z kluczowych kwestii mających wpływ na rozwój rodzinnej pielczy zastępczej, zarówno na poziomie lokalnym jak i ogólnopolskim, jest brak lub zbyt mała liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych.

Organizator rodzinnej pielczy zastępczej w powiecie makowski od lat prowadzi działania promujące ideę rodzicielstwa zastępczego, mające na celu pozyskanie nowych rodzin zastępczych, stanowiących najlepszą formę opieki nad dzieckiem pozbawionym właściwej opieki rodziców naturalnych. Pomimo podejmowanych wysiłków i zaangażowania pracowników Organizatora w realizację działań promujących rodzicielstwo zastępcze, można zaobserwować zahamowanie napływu kandydatów do sprawowania rodzinnej pielczy zastępczej, co przy sukcesywnym wycofywaniu się z pełnienia tej funkcji przez opiekunów, którzy osiągnęli wiek emerytalny, rodzi zagrożenie dla dotychczasowego systemu rodzinnej pielczy zastępczej w powiecie makowskim. Dlatego też, nadal konieczna jest intensywna kampania w kierunku promocji rodzicielstwa zastępczego, aby pozyskać kandydatów na rodziców zastępczych i poszerzyć sieć zawodowych rodzin zastępczych. Ważne w tym względzie jest również zapewnienie każdej rodzinie zastępczej profesjonalnej pomocy ze strony podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny oraz wyposażenie jej w narzędzia i umiejętności wychowawcze, aby wzmocnić jej kompetencje oraz przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu.

Obecna sytuacja, zagrażająca prawidłowemu funkcjonowaniu rodzinnej pielczy zastępczej, przy jednoczesnym braku miejsc w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów, wskazuje na pilną potrzebę równoległego prowadzenia działań w kierunku utworzenia w powiecie makowskim pierwszej placówki opiekuńczo - wychowawczej.

8. Plan ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pielczy zastępczej.

Założeniem ustawodawcy jest, aby realizacja programów w zakresie rozwoju rodzinnej pielczy zastępczej, doprowadziła do stopniowego ograniczania potrzeb związanych z funkcjonowaniem placówek opiekuńczo - wychowawczych.

Biorąc jednak pod uwagę aktualną sytuację w jakiej znajduje się system rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie makowskim, dużym wyzwaniem dla Organizatora staje się umieszczanie w rodzinnej pieczy zastępczej kolejnych dzieci.

Na tą sytuację wpływa wiele czynników, m.in.:

- 1) brak gotowości i przygotowania rodzin zastępczych na przyjmowanie wszystkich dzieci, również tych ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi, wymagającymi specjalistycznego wsparcia,
- 2) brak zgody rodzin na przyjmowanie licznych rodzeństw, jak też nastolatków wykazujących się wysokim stopniem demoralizacji,
- 3) brak chętnych do prowadzenia rodzin specjalistycznych,
- 4) trudności w aklimatyzacji w formach rodzinnej pieczy zastępczej wychowanków znajdujących się u progu pełnoletniości.

Plan ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej wynika więc bezpośrednio z możliwości rozwoju pieczy rodzinnej i stopniowego przenoszenia do niej dzieci z placówek opiekuńczo - wychowawczych, pod warunkiem zaistnienia takich możliwości. Nie ma on jednak realnego zastosowania i przełożenia na sytuację w powiecie makowski, w którym dotychczas nie funkcjonowała żadna placówka opiekuńczo - wychowawcza. Obecny system pieczy zastępczej w naszym powiecie opiera się wyłącznie na rodzinach zastępczych. Jednakże od pewnego czasu borykamy się z trudnościami dotyczącymi realizowania postanowień sądu związanych z umieszczaniem dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej. Problem ten jest konsekwencją długoletniego pobytu dzieci w dotychczasowych rodzinach zastępczych oraz brakiem nowych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Z założenia pobyt dziecka w rodzinie zastępczej jest pobytem okresowym i trwa do momentu powrotu dziecka do rodziny biologicznej. Często jednak rodzice biologiczni, mimo początkowych zapewnień i deklaracji, nie podejmują żadnych działań w kierunku przejęcia opieki nad dziećmi. W rzeczywistości pobyt ten wydłuża się do momentu osiągnięcia pełnoletniości przez wychowanka lub do czasu jego usamodzielnienia się, niekiedy nawet do ukończenia 25. roku życia. Ta sytuacja powoduje, że rodziny zastępcze zawodowe w związku z przepelnieniem nie mają możliwości przyjęcia kolejnych dzieci.

Tabela nr 12. Rozkład liczby dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych w powiecie makowskim (stan na dzień 31.12.2023 r.).

Liczba rodzin zastępczych zawodowych, w których przebywa 4 wychowanków	Liczba rodzin zastępczych zawodowych, w których przebywa 5 wychowanków
3	2

W latach 2020 -2023 liczba rodzin zastępczych utrzymywała się w naszym powiecie na poziomie 33-35 rodzin rocznie. Dominowały rodziny zastępcze niezawodowe i spokrewnione z dzieckiem. Natomiast liczba rodzin zawodowych w tym czasie była stała i wynosiła 5 rodzin. Wśród rodzin zawodowych zachodziły jednakże pewne zmiany związane z przekształcaniem rodzin niezawodowych na zawodowe oraz wycofaniem się rodzin zawodowych w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego przez opiekunów.

Plan ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej powinien zatem łączyć się i pozostawać w ścisłym związku z planem rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, który wpisuje się w założenia niniejszego Programu.

9. Limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2024 - 2026

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła obowiązek ustalania corocznego limitu rodzin zastępczych zawodowych funkcjonujących w powiecie.

Na podstawie analizy danych z lat poprzednich dotyczących wcześniejszego funkcjonowania w powiecie makowskim pieczy zastępczej oraz doświadczeń Organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, uwzględniając realne możliwości finansowe powiatu ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2024- 2026, jak w poniższej tabeli.

Tabela nr 13. Limit zawodowych rodzin zastępczych w powiecie makowskim w latach 2024 - 2026

Rok	Limit rodzin zastępczych zawodowych
2024	6-7
2025	6-7
2026	7-8

Jest to limit oczekiwany, który zdaniem Organizatora pozwoli na optymalne zabezpieczenie potrzeb gmin powiatu makowskiego w miejsca dla dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.

Tworzenie nowych rodzin zastępczych zawodowych winno być uzależnione od faktycznych, bieżących potrzeb w tym zakresie, tj. od tego czy Organizator rodzinnej pieczy zastępczej zdiagnozował potrzebę umieszczenia dzieci wymagających opieki zastępczej w tej formie pieczy, a także od możliwości finansowych Powiatu Makowskiego, tj. od wysokości środków finansowych, zabezpieczonych w poszczególnych latach w budżecie Powiatu Makowskiego na realizację tego celu.

W związku z ustalonym corocznym limitem rodzin zastępczych zawodowych pierwszeństwo w zawarciu umowy cywilno- prawnej o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej, o której mowa w art. 54 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, mają rodziny zastępcze niezawodowe, spełniające warunki do pełnienia tej funkcji, posiadające opinię koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz co najmniej 3-letnie doświadczenie jako rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka. Umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej zawiera Starosta, wyłącznie na wniosek rodziny zastępczej niezawodowej. W przypadku braku kandydatów spośród rodzin zastępczych niezawodowych, posiadających doświadczenie, o którym mowa wyżej, możliwe jest zawarcie umowy z rodziną zastępczą niezawodową spełniającą warunki do pełnienia funkcji rodziny zawodowej, w tym posiadającą świadectwo ukończenia szkolenia, o którym mowa w art. 44 ust. 1 ustawy i pozytywną opinię koordynatora.

10.Cele i kierunki działań „Programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie makowskim na lata 2024 - 2026”.

10.1. Cel główny programu

Celem głównym „Programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie makowskim na lata 2024 - 2026” jest wzmocnienie systemu pieczy zastępczej w powiecie makowskim poprzez optymalizację działań wszystkich podmiotów wspierających dziecko i rodzinę. Program ten jest kontynuacją celów i zadań uwzględnionych w „Programie rozwoju pieczy zastępczej w powiecie makowskim na lata 2021 - 2023”.

Spełniając wymagania określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz opierając się na wnioskach wynikających z analizy funkcjonowania rodzin zastępczych w powiecie makowskim, niniejszy Program zakłada realizację działań na rzecz dziecka przebywającego w pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych, które przyczynią się do rozwoju systemu pieczy zastępczej.

10.2 Cele szczegółowe programu

1. Promocja rodzicielstwa zastępczego oraz wspieranie rozwoju alternatywnej formy, jaką jest piecza instytucjonalna.
2. Przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym w funkcjonujących rodzinach zastępczych poprzez zintensyfikowanie działań wspierających.
3. Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem poprzez zwiększenie kompetencji wychowawczych rodzin zastępczych.
4. Zwiększenie szans dzieci przebywających w pieczy zastępczej na powrót do środowiska rodzinnego.
5. Profilaktyka przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu usamodzielnianych wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.
6. Zwiększenie kompetencji osób zaangażowanych w pracę na rzecz rodzin zastępczych oraz podniesienie jakości usług w zakresie pieczy zastępczej.

11. Beneficjenci programu

Beneficjentami Programu są:

- 1) rodziny zastępcze funkcjonujące w powiecie makowskim,
- 2) dzieci przebywające w pieczy zastępczej na terenie powiatu makowskiego,
- 3) usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej,
- 4) rodzice naturalni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- 5) osoby chętne do podjęcia się roli rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz kandydaci do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo - wychowawczej,
- 6) rodziny pomocowe sprawujące czasową opiekę nad dzieckiem pozbawionym opieki rodziców,
- 7) kadra pomocowa i osoby zaangażowane w pracę na rzecz dzieci, rodzin zastępczych i pełnoletnich wychowanków.

12. Koordynator programu

Koordynatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Makowie Mazowieckim.

13. Współrealizatorzy celów programu

Współrealizatorami celów wyznaczonych w Programie są:

- 1) gminy oraz ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu makowskiego,
- 2) sędziowie i kuratorzy Wydziałów Rodzinnych Sądów Rejonowych,

- 3) Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej, Samorząd Województwa Mazowieckiego,
- 4) podmioty mające uprawnienia szkoleniowe,
- 5) Policja,
- 6) organizacje pozarządowe, kościoły,
- 7) placówki opiekuńczo wychowawcze,
- 8) placówki oświatowe,
- 9) Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny Oddział Zamiejscowy w Ciechanowie,
- 10) Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Makowie Mazowieckim,
- 11) Animus - Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychiatrycznej i Psychoterapeutycznej dla dzieci i Młodzieży.

14. Źródła finansowania programu

Środki finansowe na realizację zadań określonych w „Programie rozwoju pieczy zastępczej w powiecie makowskim na lata 2021 - 2023” mogą pochodzić z:

- 1) budżetu powiatu makowskiego,
- 2) budżetu państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych lub zleconych,
- 3) budżetów samorządów gminnych zobowiązanych do współfinansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej,
- 4) budżetów innych powiatów zobowiązanych do zwrotu wydatków za dzieci umieszczone w pieczy zastępczej na terenie powiatu makowskiego,
- 5) odpłatności wnoszonych przez rodziców biologicznych,
- 6) programów i konkursów zewnętrznych, w tym z Europejskiego Funduszu Społecznego,
- 7) sponsorów i darczyńców indywidualnych.

15. Zadania do realizacji

15.1. Cel szczegółowy nr 1

Promocja rodzicielstwa zastępczego oraz wspieranie rozwoju alternatywnej formy, jaką jest piecza instytucjonalna.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Makowie Mazowieckim od wielu lat prowadzi działania promujące ideę rodzicielstwa zastępczego, których celem jest pozyskanie nowych rodzin zastępczych. Nie przynoszą one jednak oczekiwanych rezultatów. Konsekwencją braku wystarczającej liczby rodzin zastępczych w naszym powiecie jest poszukiwanie miejsc

dla dzieci w rodzinach na terenie innych powiatów, które również borykają się z problemem deficytu takich rodzin, co niebezpiecznie przedłuża okres umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej i może zagrażać jego bezpieczeństwu. Konieczne jest, w świetle powyższego, dbanie o dotychczas funkcjonujący w naszym powiecie i dobrze się sprawdzający system rodzinnej opieki zastępczej oraz podejmowanie dalszych działań w kierunku pozyskania nowych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Pewnej nadziei można również upatrywać w ogólnokrajowych kampaniach społecznych zachęcających do podjęcia się tej roli. Mając jednak na uwadze duże trudności z pozyskiwaniem kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz ustawiczny napływ dzieci do pieczy zastępczej, w tym dzieci coraz starszych, tj. powyżej 10. roku życia, wskazane jest podjęcie kroków zmierzających do utworzenia w powiecie makowskim pierwszej placówki opiekuńczo - wychowawczej. Będzie ona stanowiła alternatywę dla pieczy rodzinnej i zabezpieczenie na wypadek niemożności umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub w przypadku rezygnacji rodziny zastępczej (z różnych powodów) z opieki nad dzieckiem.

Zadania:

1. Prowadzenie kampanii promującej ideę rodzicielstwa zastępczego w środowisku oraz budowanie pozytywnego wizerunku rodziny zastępczej. Współpraca w tym zakresie z gminami powiatu makowskiego i organizacjami pozarządowymi oraz Kościołami.
2. Promowanie zastępczych form opieki podczas organizowanych imprez okolicznościowych w powiecie makowskim.
3. Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze poprzez dystrybucję ulotek, plakatów, zamieszczanie artykułów w prasie lokalnej i mediach społecznościowych lub też ogłoszenia w lokalnych Kościołach.
4. Indywidualne spotkania i rozmowy z osobami zainteresowanymi przedmiotową problematyką.
5. Kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
6. Prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze lub organizowanie szkoleń prowadzonych przez inne podmioty.
7. Podjęcie działań w kierunku utworzenia placówki opiekuńczo - wychowawczej.

Oczekiwane rezultaty:

1. Wypromowanie pozytywnego wizerunku rodziny zastępczej i zwiększenie społecznego docenienia tej funkcji.
2. Wzrost liczby osób zainteresowanych pełnieniem funkcji rodziny zastępczej.
3. Pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej lub zawodowej rodziny zastępczej, którzy odbędą wymagane szkolenia.

4. Osiągnięcie planowanego limitu zawodowych rodzin zastępczych.
5. Utworzenie placówki opiekuńczo - wychowawczej.

Współrealizatorzy:

gminy powiatu makowskiego, pracownicy PCPR w Makowie Maz. posiadający uprawnienia szkoleniowe, MRPiPS, prasa lokalna, podmioty szkolące, media społecznościowe, Kościoły.

15.2. Cel szczegółowy nr 2

Przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym w funkcjonujących rodzinach zastępczych poprzez zintensyfikowanie działań wspierających.

Wielokrotnie do rodzin zastępczych trafiają dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, po wielu trudnych przeżyciach. Ważnym aspektem jest świadomość dotychczasowych doświadczeń dziecka, traum, lęków i agresji. Trafiając do bezpiecznej rodziny zastępczej, dziecko patrzy na sytuację w nowej rodzinie przez pryzmat wcześniejszych doświadczeń w rodzinie biologicznej i zaczyna sprawiać problemy wychowawcze będące konsekwencją zaniedbań rodziców oraz odrzucenia przez najbliższych. Poza tym, często dzieci przyjęte do rodziny zastępczej mają duże zaległości edukacyjne, a co za tym idzie problemy w szkole. Pewnym wyzwaniem dla opiekunów zastępczych jest również rodzina naturalna dziecka, która pomimo swoich dysfunkcji i często destrukcyjnych zachowań nadal ma prawo do uczestnictwa w życiu dziecka. Sytuacje te niekiedy generują różne trudności dla opiekunów zastępczych. Stąd wynika potrzeba stałej współpracy z rodziną zastępczą, wspieranie opiekunów w rozwiązywaniu bieżących problemów oraz wzmacnianie rodzin w wypełnianiu obowiązków związanych z zapewnieniem opieki i wychowania powierzonym dzieciom, a w razie potrzeby korygowanie zachowań i postępowań opiekunów zastępczych.

Zadania:

1. Wypracowanie i wspólna realizacja planu pomocy dziecku wraz ze specjalistami uczestniczącymi w okresowej ocenie sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.
2. Objęcie wszystkich rodzin zastępczych wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.
3. Udzielanie rodzinom zastępczym wsparcia psychologicznego, pedagogicznego, prawnego oraz terapeutycznego.
4. Pomoc rodzinom w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych z rodzicami biologicznymi dzieci.
5. Pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i edukacyjnych.
6. Dążenie do zapewnienia wsparcia opiekunom zastępczym w formie rodzin pomocowych i/lub wolontariatu.
7. Wsparcie opiekunów zastępczych poprzez wypłatę świadczeń fakultatywnych.

8. Inicjowanie utworzenia grupy wsparcia dla rodzin zastępczych.
9. Organizowanie szkoleń tematycznych wskazujących narzędzia do pracy z dziećmi.

Oczekiwane rezultaty:

1. Objęcie specjalistyczną pomocą psychologiczną wszystkich dzieci i pełnoletnich wychowanków tego wymagających i potrzebujących, w razie potrzeby wraz z opiekunami zastępczymi.
2. Skuteczniejsza opieka oraz bardziej efektywna współpraca z rodzinami zastępczymi funkcjonującymi na terenie powiatu makowskiego oraz usamodzielniającymi się wychowankami pieczy zastępczej, wynikająca ze współpracy rodzin z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej,
3. Wzrost poczucia zaopiekowania i zadowolenia rodzin zastępczych, dzieci, pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej,
4. Szybsza reakcja na pojawiające się w rodzinach trudności i sytuacje niepożądane.

Współrealizatorzy:

pracownicy jednostek pomocy społecznej powiatu makowskiego, nauczyciele, pedagodzy, MRPiPS. Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie - Wydział Polityki Społecznej, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Animus.

15.3. Cel szczegółowy nr 3

Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem poprzez zwiększenie kompetencji wychowawczych opiekunów zastępczych.

Podnoszenie kompetencji rodzin zastępczych jest konieczne ze względu na różnorodność problemów wychowawczych w rodzinach. W prawidłowym funkcjonowaniu rodziny zastępczej niezbędne jest dostarczanie wiedzy i umiejętności w zakresie opieki i wychowywania dzieci. Ważnym aspektem jest również dostarczenie opiekunom technik prawidłowej komunikacji z dzieckiem, nastolatkiem oraz pełnoletnim wychowankiem pieczy zastępczej. Niekiedy istotne jest zapewnienie rodzinie zastępczej możliwości przeprowadzenia rozmowy z wychowankiem w siedzibie PCPR z udziałem koordynatora, czy innych osób, których obecność może pozytywnie wpłynąć na rozwiązanie sytuacji trudnej lub przyczynić się do nawiązania porozumienia z wychowankiem.

Stały wzrost kompetencji wychowawczych rodzin zastępczych oraz ich świadomość dotycząca wsparcia ze strony pracowników PCPR, będą sprzyjały należytemu wywiązywaniu się z powierzonych obowiązków stawianych rodzinom zastępczym.

Zadania:

1. Organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych podnoszących kwalifikacje i umiejętności wychowawcze.
2. Inicjowanie uczestnictwa rodzin zastępczych w spotkaniach edukacyjnych, pogadankach tematycznych.
3. Wsparcie opiekunów zastępczych poprzez indywidualne rozmowy z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej lub innymi specjalistami w siedzibie PCPR.
4. Pozostawanie koordynatora w stałym kontakcie osobistym i telefonicznym, monitorowanie sytuacji poprzez wizyty w domu rodziny zastępczej.
5. Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu rodziców zastępczych poprzez możliwość ich udziału w indywidualnych bądź grupowych spotkaniach z psychologiem.

Oczekiwane rezultaty:

1. Podniesienie kompetencji wychowawczych rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych:
 - 1) zdobycie umiejętności konstruktywnego radzenia sobie z własnymi problemami,
 - 2) nabycie umiejętności pomocy dziecku z problemami emocjonalnymi i deficytami rozwojowymi,
 - 3) zdobycie umiejętności budowania pozytywnych relacji z rodziną naturalną,
 - 4) nabycie umiejętności efektywnego rozwiązywania kryzysów pojawiających się w rodzinie.
2. Zwiększenie poczucia sprawczości opiekunów zastępczych w relacji z podopiecznymi.
3. Satysfakcja z pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz długoterminowa gotowość do realizowania zadań opiekunów zastępczych.

Współrealizatorzy:

podmioty mające uprawnienia szkoleniowe, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Makowie Mazowieckim, Animus, placówki oświatowe.

15.4. Cel szczegółowy nr 4

Zwiększenie szans dzieci przebywających w pieczy zastępczej na powrót do środowiska rodzinnego.

Założeniem powyższego celu jest podejmowanie wszelkich możliwych działań, w ramach kompetencji instytucji pomocowych w kierunku powrotu dziecka do środowiska biologicznego.

Zadania:

1. Praca zespołowa przedstawicieli różnych jednostek na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej.
2. Współpraca koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej z asystentami rodzin pracującymi z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy, opracowywanie planu pomocy dziecku, udział w posiedzeniach oceniających sytuację dziecka, monitorowanie sytuacji rodzin biologicznych.
3. Współpraca z ośrodkami pomocy społecznej właściwymi ze względu na miejsce zamieszkania rodziców naturalnych.
4. Stała współpraca z sądami rodzinnymi i służbami kuratorskimi.
5. Umożliwianie i pomoc w ustalaniu kontaktów dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi (o ile sąd nie zadecyduje inaczej).
6. Organizowanie i nadzorowanie spotkań dzieci z rodzicami biologicznymi w siedzibie PCPR w Makowie Maz.
7. Zachęcanie rodziców biologicznych do utrzymywania systematycznych kontaktów z dziećmi oraz do urlopowania ich do domu rodzinnego.

Oczekiwane rezultaty:

1. Powrót dziecka do rodziny biologicznej.
2. Wypracowanie zasad współpracy instytucji pomocowych w działaniach zmierzających do ułatwienia powrotu dziecka do rodziny naturalnej.
3. Systematyczne spotkania dzieci z rodzicami naturalnymi.

Współrealizatorzy:

miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej funkcjonujące na terenie powiatu makowskiego, sądy rodzinne, służby kuratorskie.

15.5. Cel szczegółowy nr 5

Profilaktyka przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

W zintegrowanym systemie opieki nad dzieckiem i rodziną należy uwzględnić działania mające na celu jak najlepsze przygotowanie wychowanków do samodzielnego życia po opuszczeniu rodziny zastępczej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Z tego względu ważnym zadaniem powiatu jest wspieranie młodych osób w zakresie usamodzielnienia poprzez m.in. pomoc w uzyskaniu wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, a także udzielane wsparcie finansowe i rzeczowe. Ważnym działaniem jest również aktywizowanie

wychowanka do uczestnictwa w życiu społecznym, czy do podejmowania działań prowadzących do konstruktywnych, pożądanych zmian w swoim życiu.

Zadania:

1. Przygotowywanie wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym.
2. Monitorowanie przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia i utrzymywanie stałego osobistego kontaktu z pełnoletnimi wychowankami pieczy zastępczej.
3. Wsparcie finansowe i rzeczowe osób usamodzielnianych.
4. Wspieranie osób usamodzielnianych i motywowanie do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, kontynuowania nauki i dążenia do uzyskiwania odpowiednich kwalifikacji zawodowych.
5. Pomoc osobom usamodzielnianym w pozyskaniu mieszkania z zasobów gminy.
6. Organizowanie wsparcia szkoleniowego nakierowanego na podnoszenie kompetencji społecznych i zawodowych osób usamodzielnianych.
7. Umożliwienie korzystania z poradnictwa specjalistycznego - psychologicznego, prawnego.

Oczekiwane rezultaty:

1. Zdobyć przez wychowanków podstawowych umiejętności dotyczących codziennego życia domowego.
2. Włączyć wychowanków do pełnego życia społecznego oraz przygotowanie możliwie jak najlepiej do wejścia na rynek pracy.
3. Zdobyć wykształcenia zgodnie z możliwościami wychowanków.
4. Wypracowanie nawyku dbania o własne zdrowie.
5. Przygotowanie do samodzielnego życia poprzez wyposażenie w odpowiednie umiejętności psychospołeczne (wiara we własne siły, zachowania asertywne, motywacja do działania, zdolności komunikacji interpersonalnej).
6. Nabycie umiejętności wspierających samodzielność wychowanków w zakresie załatwiania spraw osobistych i urzędowych.

Współrealizatorzy:

miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej powiatu makowskiego, podmioty mające uprawnienia szkoleniowe, MRPiPS, Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie - Wydział Polityki Społecznej, PUP.

15.6. Cel szczegółowy nr 6

Zwiększenie kompetencji osób zaangażowanych w pracę na rzecz rodzin zastępczych oraz podniesienie jakości usług w zakresie pieczy zastępczej.

Ważnym elementem w pracy na rzecz dziecka i rodziny jest rzetelna wiedza dotycząca zagadnień związanych z pieczą zastępczą oraz procedur administracyjnych związanych z obsługą świadczeń. Istotne jest również, aby pracownicy mieli możliwość wymiany doświadczeń, prowadzenia dyskusji w oparciu o konkretne przypadki. Realizacja powyższego celu ma usprawnić pracę instytucji pomocowych, wpłynąć na większy profesjonalizm pracowników oraz optymalizację działań, a także zapobiec wypaleniu zawodowemu.

Zadania:

1. Udział pracowników w szkoleniach, seminariach, konferencjach podnoszących kwalifikacje zawodowe.
2. Podnoszenie efektywności pracy zespołowej, dążenie do optymalizacji działań wszystkich uczestników systemu wsparcia dziecka i rodziny.
3. Zapewnienie odpowiedniej liczby koordynatorów i innych specjalistów pracujących z rodziną i dzieckiem.
4. Dokonywanie okresowych ocen sytuacji dzieci i ocen rodzin zastępczych.
5. Dokonywanie rzetelnych diagnoz sytuacji dzieci i wdrażanie planów pomocy dziecku.
6. Korzystanie z poradnictwa zawodowego i superwizji.
7. Przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego.

Oczekiwane rezultaty:

1. Wzrost kwalifikacji pracowników w zakresie pracy z dziećmi i rodziną.
2. Wypracowanie właściwych standardów pracy jednostek realizujących zadania na rzecz dziecka i rodziny.
3. Wzmocnienie kompetencji i innowacyjności pracowników.
4. Pozyskanie pełnych informacji dotyczących dzieci przebywających w rodzinach zastępczych oraz ich opiekunów.
5. Zwiększenie motywacji i zaangażowania w pracy z rodzinami zastępczymi.

Współrealizatorzy:

podmioty mające uprawnienia szkoleniowe, MRPiPS, Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie - Wydział Polityki Społecznej, PUP.

16. Monitoring i ewaluacja programu

Głównym realizatorem, jak również instytucją monitorującą realizację przez inne podmioty/współrealizatorów „Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Makowskim

na lata 2024-2026” niemniejszego Programu, jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Makowie Mazowieckim.

Podstawę ewaluacji będą stanowiły:

- 1) informacje przekazane przez beneficjentów i współrealizatorów Programu,
- 2) okresowe badania ankietowe rodzin zastępczych oraz dzieci przebywających w pieczy,
- 3) informacje o aktualnej sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej przygotowane i przedkładane przez rodziny zastępcze,
- 4) plany pomocy dziecku, okresowe oceny sytuacji dziecka i oceny rodzin zastępczych,
- 5) indywidualne programy usamodzielnienia,
- 6) sprawozdania rzeczowe, finansowe oraz merytoryczne sporządzane w ramach realizacji zadań z zakresu pieczy zastępczej.

Raport dotyczący realizacji Programu będzie przedstawiany w corocznym sprawozdaniu z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Makowie Mazowieckim.

PRZEWODNICZĄCY RADY

J. Włodkowska
mgr Jolanta Włodkowska